

דקסבר נותן טעם לפגם אסור ולית הלכתא כוותיה. אי משום דקסבר
עכברא בשיכרא אשבוחי משבח:

שרץ בכעדשה ובפחות

שרצים טומאתם בכעדשה

4. תלמוד בבלי מסכת מעילה דף טז עמוד ב

תני רבי יוסי בר ר' חנינא קמיה דרבי יוחנן: והבדלתם בין הבהמה
הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור ולא תשקצו את נפשותיכם
בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא,
פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה, מה טומאה - בכעדשה, אף אכילה
- בכעדשה וקלסיה ר' יוחנן

האיסור מצד שרץ בכעדשה או פחות

5. רש"י מסכת עבודה זרה דף סט עמוד א

אימרטוטי אימרטט - להתיכות דקות קטנות ושרץ איסורו בכעדשה
כטומאתו וחיישינן דלמא בולע התיכות שרץ בהדי חומץ.

6. חדושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף סט עמוד א

הא דאמרינן ההא אימרטוטי אמרטט. פרש"י ז"ל דשרץ איסורו
בכעדשה כטומאתו וחיישינן דילמא בלע התיכות שרץ בהדי חומץ.
ובודאי דהכי אמרינן במעילה (ט"ז ב) בשרצים המובדלים דהיינו שמונה
שרצים שבתורה שאיסורן כטומאתן, והאיברים אין להם שיעור אפי'
פחות מכעדשה לוקין עליהן, ומיהו אף בשאר איסורין יש לחוש
לפחות מכזית שהרי חצי שיעור אסור מן התורה, ותו ליעבריה
במסנת ולישתרי.

האיסור כיון שמוכח שנכבש בו

ויש מפרשין (ר"ן על הריף לב, ב) אימרטוטי אימרטט ומגו דשהא ביה טובא
עד דאימרטט ביה איכא למיחש דילמא אגב חורפיה דחלא משני ליה
לטעמיה לשבח, ואף על גב דחלא ושכרא צונן בצונן הוא, כיון דשהוה
טובא נותן טעם הוה ליה דהוה ליה כבוש והרי הוא כמבושל. וכתבו
חכמי הצרפתים והורו למעשה שבשמן ויין ושאר כל המשקין לפגם
הוא ושרו.

האיסור מצד שמשביח ללא צמר

7. חדושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף סט עמוד א

הוא אמרטוטי אמרטט. פרש"י ז"ל נמרט להתיכות דקות ושרץ
אסורו בכעדשה כטומאתו, וחיישינן דילמא בלע התיכות שרץ בהדי
חומץ עכ"ל, ואינו נכון, הדא דלא מצינו בשום מקום דמדמי איסור
לטומאה לשיעורו אלא כל האיסורין בכזית, ועוד אפילו הוי שיעורו
בכזית אם החתיכות הדקות הן שם ולא נסתננו דכולי עלמא אסור
לשתתו שמה יבלע ממנו, דהא איכא איסורא דאורייתא דקי"ל חצי
שיעור אסור מן התורה, ואפילו למאן דאמר שאינו אסור מן התורה
איסורא דרבנן מיהא איכא, והנכון כמו שפירשו בתוספות הוא שערור
היה נמרט ולא היה פוגם כי אם על ידי לכלוך שערור הוא פוגם.

פגימה בנפילת עכבר לתערובת

מקור הדין

1. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף סח עמוד ב

ההוא עכברא דנפל לחביתא דשיכרא, אסריה רב לההוא שיכרא;
אמרוה רבנן קמיה דרב ששת, נימא קסבר: נט"ל אסור! אמר להו רב
ששת, בעלמא סבר רב: נט"ל מותר, והכא חידוש הוא, דהא מימאס
מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפילו הכי אסריה רחמנא, הלכך נט"ל נמי
אסור.
...מתקיף לה רב שימי מנהרדעא: ומי מאיס? והלא עולה על שלחן של
מלכים! אמר רב שימי מנהרדעא, לא קשיא: הא בדברא (עולה), הא
בדמתא (מאיס).

אמר רבא, הלכתא: נותן טעם לפגם - מותר ועכברא בשיכרא לא
ידענא מאי טעמא דרב, אי משום דקסבר: נותן טעם לפגם - אסור,
ולית הלכתא כוותיה, אי משום דקסבר: נותן טעם לפגם - מותר,
ועכברא בשיכרא אשבוחי משבח.

איבעיא להו: נפל לגו חלא, מאי? א"ל רב הילל לרב אשי: הוה עובדא
בי רב כהנא, ואסר רב כהנא. א"ל: ההוא אימרטוטי אימרטט.

רבינא סבר לשעוריי... והלכתא: אידי ואידי תוס': פ' בשיכרא וחלא בשיתין,
וכן כל איסורין שבתורה.

האם להלכה יש דין פגימה בשרצים

2. תוספות מסכת עבודה זרה דף סח עמוד ב

אמר רבא הלכתא נותן טעם לפגם כו' - פירוש אף בשרצים ולא
תימא דבשרצים חידוש כדקאמר לעיל וליתסר משום פגם דשרצים
אלא אף בשרצים פגם מותר ועכברא בשיכרא דאסר לא ידענא אי
משום נותן טעם לפגם דקסבר אסור אף בשאר שרצים ולית הלכתא
כוותיה פירוש דאף בשאר שרצים פגם מותר...

3. רא"ש מסכת עבודה זרה פרק ה סימן יא

יא [דף סח ע"ב] ההוא עכברא דנפל לגו חביתא דשיכרא אסריה רב
לההוא שיכרא אמרוה רבנן קמיה דרב ששת לימא קסבר רב נותן טעם
לפגם אסור. אמר להו רב ששת בעלמא סבר רב נותן טעם לפגם מותר
והאי חידוש הוא דהא מימאס מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסריה
רחמנא הילכך בטעם לפגם נמי אסור. תימא דהאי שיכרא וחלא דלקמן
צונן הן למה נאסרו בנפילת עכבר. וכי אם נפל זבוב ביין צונן אסור
והלא העיד הרשע (מגילה יג ב) שכך נהגו וזרקו ושותה יש לומר ששהה
בו זמן מרובה והוה ליה כמין כבוש ונפלט טעמו בשכר ובחומץ. ולא
פירש התורה כמה יעמוד בחומץ ובשכר דנחשביה כבוש כמבושל
(ושמעיה) בשם ריצב"א דאם שהה בתוכו יום שלם מעת לעת נקרא
כבוש ובוולע ופולט כמבושל וראייה מדאמר בחולין (דף קא א) בשר
בחלב חדושו הוא. דאי תרי ליה כולא יומא בחלב שרי אי בשיל ליה
אסור. ומה חדוש הוא כל איסורין שבתורה נמי דינו כך דצונן בצונן
לא מיתסר ולא בלע. אלא ודאי זהו חדושו דכל איסורין שבתורה אף
על גב דצונן לא בלע אם שראו יום שלם נאסרו מטעם כבוש ובבשר
בחלב חדוש הוא דאינו נאסר אלא דרך בישול. אמר רבא הלכתא נותן
טעם לפגם מותר. ועכברא בשיכרא לא ידענא מ"ט דרב. אי משום

אכן הש"ך בס"ק ד"ס"ק א' כתב מדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וטור וראב"ן ושאר פוסקים שלא הזכירו כלל הא דעכבר דדברא וכתבו בסתם עכבר משמע שלא חלקו

וכן מוכח קצת בש"ס דעכו"ם דף ס"ח ע"ב מדמקשה המקשן ומי מאוס והלא עולה על שלחן מלכים ולא מקשה ומי נטל"פ והלא עולה על שלחן מלכים. אלא צ"ל דאף דעולה על שולחן מלכים מ"מ נותן טעם לפגם בתערובת ומסתפק לענין חלא ושכרא.

וכן מצאתי להדיא ברוקה סי' תס"א ובאגודה פ' השוכר את הפועלים שכתבו וז"ל תולעת או זבוב שנפל בקדירה אף על גב דקיי"ל עכברא בשכרא אשבוחי משבח העכבר העולה על שלחן מלכים. אבל זבוב אינו נותן טעם עכ"ל הרי מוכח להדיא דאף עכברא דדברא אינו נותן טעם לשבח כ"א בשכרא וחלא ולא בשאר משקים.

לכן נ"ל דבמקום הפסד מרובה ראוי עכ"פ לסמוך על משמעות כל הני פוסקים אף בעכברא דדברא שאינן אוסרין בשאר משקים ודו"ק:

עכבר בשמן וביין ובשאר משקין

13. חדושי הרשב"א מסכת עבודה זרה דף סט עמוד א

והלכתא אידי ואידי בשיתין. פי' בין בשכרא בין בחלא דקסבר נותן טעם לשבח הוא, והורו רבותינו הצרפתים ז"ל הלכה למעשה דדוקא בחלא ושכרא אזלינן ביה בששים דמשיבית היא בהכי, אבל בשמן ויין ושאר משקין פוגם הוא ומותר, וכן כתב בהלכות הרי"ף ז"ל והלכתא אידי ואידי בשיתין דחיישינן דילמא אשבוחי משבח בחלא ושכרא.

וכ"כ הרמב"ם (טו, לא)

14. באור הגר"א יורה דעה סימן קד ס"ק ז

(י) אם נפל כו'. מדאיבעיא להו חלא מאי מכלל דשאר משקין פשיטא להו דשרי:

15. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה לא

עכבר שנפל לשכר או לחומץ משערין אותו בששים, שאנו חוששין שמא טעמו בשכר ובחומץ משיבית, אבל אם נפל ליין או לשמן או לדבש מותר ואפילו נתן טעם מפני שטעמו פוגם, שכל אלו צריכין להיותן מבושמים וזה מסריחן ומפסיד טעמן.

16. רא"ש מסכת חולין פרק ז סימן לה

ונשאל גאון על עכבר שנפל לשמן של בית הכנסת ואמר אם השרץ נימוח בשמן משערין ליה בששים בשמן רותח ומותר באכילה ואין צריך לומר להדלקה. ואם צונן הוא מעבירו במסנת ושרי אפילו באכילה ולא בעי ששים. ולגבי נרות של בית הכנסת אם הוא מאוס אסור בהדלקה משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך.

17. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן קד סעיף ב

(שם) ובמקום הפסד גדול יש לסמוך. אבל בלא הפ"מ יש להחמיר בשומן ד"ל דמי לשכר וחלא אבל בשאר משקין פסקי להקל כד מבואר דעת הרמ"א בת"ח ע"ש:

8. תורת הבית הארוך בית ד שער א דף כ עמוד א

והראב"ד פירש (כריטב"א) אימרטוטי שהוסר צמרו כשנפל שם ואינו פוגם אלא מחמת צמרו וזה שהוסר צמרו הרי הוא משיבית. וזה מן התמה שהוא בעצמו הוא שאמרנו שמאוס ובדילי אינשי מיניה ולא מחמת צמרו אלא מחמת עצמו. (וקודם הביא את שיטת רש"י והר"ן ולא הכריע)

האיסור מצד שהוי בריה

9. ספר איסור והיתר הארוך שער לב סימן ט - י

ט. ... ואי אימרטוט אז זורק העכבר והטעם בטל בס' כדן כל טעם דבריה אבל אם אימרטוט ונחתך בענין שאין יכול לבררו ולהוציא אסור הכל דדילמא חתיכה כעדשה נשאר בו והוי בריה. וע"י שסיננו במסנת של בגד שרי דמה לי אפוקי שלם ומה לי אפוקי נמרט ובלבד דאפוקי כולה ואם נימוח בתוכו לגמרי אז בטל בס' עכ"ל. ודוקא במשקה לפי שאפשר לסננו הוי לי' כדבר של"מ במאכל:

י. אבל אם נאבד עד שאינו מכירו להוציא אפי' בכזית מהח' שרצים בטל שפיר כשאר איסורין בס' אחרי שאינו שלם כדאי' לעיל בתשובות חילוקים דברים שאינם מתבטלין:

האיסור מצד שניכר האיסור

10. דרישה יורה דעה סימן קד

אבל משום קושיות מורי ורבי הנ"ל לא נצטרך לחלק בהכי ולומר כטומאתו כך איסורו דשאני בחיתוכה הנ"ל דאמרינן נתרסקה כשרה דהתם איירי במין במינו ואינו ניכר האיסור תוך ההיתר משא"כ הכא שאיירי שהוא במאכל עב וא"א לבררו מחמת קטנותו אבל מ"מ האיסור במקומו ניכר בין ההיתר דזה לכ"ע אסור וק"ל (וכו כתב הט"ז א. וממילא אין הבדל בן שרץ לשאר איסורים ושלא כרמ"א. וכ"כ הפר"ח ג.)

רק בשרץ גזרו שמא יתקל בחתיכה של עדשה

11. נקודות הכסף סימן קד סעיף א

אלא כוונת רמ"א דהכא דיניה כלח בלח כיון דנתערב במשקה, אלא דקשה א"כ אמאי אסור דהא נתבטל כשיש ששים נגדו, אלא ודאי שאני הכא כיון דהוי כמו בריה, דלוקה על כעדשה מן התורה, א"כ חמיר טפי, וגזרו רבנן ביה דחיישינן דשמא יפגע בממשתו של כעדשה ואתי לידי חיוב דאורייתא, כי (היכא) [היכא] דאשכחן גזרו בבריה דלא בטיל. אבל בשאר איסורים, כיון דאינו לוקה אלא על כזית לא גזרו ביה

עכברא דדברא בשאר משקין

12. מנחת יעקב כלל כב סעיף כה

[כה] אבל לא בשאר משקים. ומבואר בדברי הב"י בס"ק דכל זה בעכבר דמתא אבל עכבר דדברא כיון דעולה על שלחן מלכים נותן טעם לשבח בודאי אפי' בשאר משקים וכן מצאתי להדיא בדברי הרשב"א בתה"א ותה"ק בית רביעי ושער ראשון דדוקא עכבר שבבתים פוגם וספוקי מספקא ליה לענין חלא ושכרא משא"כ עכברא דדברא דעולה על שלחן מלכים ודאי נ"ט לשבח וכן מבואר שם בבדק הבית ומשמרת הבית ע"ש.